

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

นโยบายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับ
นักท่องเที่ยวอาเซียน

The Potential Development Policy of Agrotourism
for ASEAN Tourists

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ราณี อิติชัยกุล และคณะ

มิถุนายน 2558

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG5650037

ชื่อแผนงานวิจัย: นโยบายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ชื่อนักวิจัย 1. รองศาสตราจารย์ ดร. ราณี อิศัยกุล
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณา ศิลปอาชา
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

E-mail Address: ranee.esi@stou.ac.th; esichai@gmail.com

ระยะเวลาโครงการ: 1 สิงหาคม 2556 ถึง 30 มิถุนายน 2558

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย (2) ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากประเทศไทยและจากประเทศในอาเซียน (3) กำหนดและประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย (4) ค้นหาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ (5) ศึกษาบริบทและบทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (6) ศึกษาบริบทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ (7) เพื่อสร้างเครื่องมือประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนของไทย (8) แนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ และ (9) วิเคราะห์ผลรวมของโครงการย่อยเพื่อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและแนวทางนโยบายในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานวางแผนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภาครัฐ เกษตรกร/ผู้ประกอบการ/เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และนักวิชาการในประเทศไทย ไต้หวัน และญี่ปุ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทยและอาเซียนในประเทศไทย โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลหลักจากประเทศไทย ประเทศไต้หวัน และประเทศญี่ปุ่น และทำการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวอาเซียน การวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis: EFA) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า (1) จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนนักท่องเที่ยวไทย 631,252 คน หรือ ร้อยละ 95.2 และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวน 31,848 คน หรือร้อยละ 4.8 รวม 663,100 คน และรายได้จากการให้บริการนักท่องเที่ยวมูลค่า 8,911,850 บาทและรายได้จากการ

จำหน่ายสินค้าและผลผลิต 15,142,454 บาท รวมทั้งสิ้น 24,054,304 บาท การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยมีพื้นฐานมาจากการใช้แหล่งเกษตรเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยพัฒนา โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคชุมชน และภาคเอกชน ประเทศไทยมีความโดดเด่นของผลผลิตทางการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ด้านการเกษตร เทคโนโลยีการเกษตร รวมทั้งความงดงามของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิอากาศ ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว ส่วนมากแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ของทั้งภาครัฐและเอกชนรายใหญ่ มีศักยภาพในการพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสูง แต่แหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็กของเกษตรกรรายย่อย และชุมชน ส่วนใหญ่ยังขาดการนำเสนอผลผลิตที่น่าสนใจและขาดการส่งเสริมที่ครบวงจร

(2) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ร้อยละ 72.75) มีจำนวนวันเดินทางในการท่องเที่ยวครั้งนี้ 4-5 วัน (ร้อยละ 32.33) และเดินทางในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 1-3 วัน (ร้อยละ 49.88) ผู้ตอบแบบสอบถามวางแผนการท่องเที่ยวเอง (ร้อยละ 57.97) รองลงมาคือ ศึกษาดูงาน (ร้อยละ 12.70) มีผู้ร่วมเดินทาง คือ เพื่อน (ร้อยละ 34.87) รองลงมา ได้แก่ สมาชิก ในครอบครัว (ร้อยละ 21.02) คู่สมรส (ร้อยละ 13.86) คนเดียว (ร้อยละ 12.02) ด้านที่พัก ร้อยละ 34.87 พักค้างในโฮมสเตย์ และโรงแรมประเภทประหยัด (ร้อยละ 24.00) ฟาร์มสเตย์ (ร้อยละ 13.16) เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว (ร้อยละ 39.03) และรถทัวร์ รถตู้เช่าพร้อมคนขับในสัดส่วนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 22.40 และ 21.25)

(3) การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยในภาพรวมด้วยแบบประเมินศักยภาพ โดยตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 7 ด้าน พบว่า ตัวชี้วัดที่มีระดับต่ำมีจำนวน 16 ตัวชี้วัด จาก 51 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความโดดเด่นด้านเกษตรอินทรีย์ การได้รับใบรับรอง ใบประกาศเกียรติคุณ หรือรางวัลจากหน่วยงานใดก็ได้ เช่น A, GAP, รางวัลท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ความชัดเจนของป้ายบอกทาง บริการที่พัก บริการยานพาหนะในการเข้าที่พักและในพื้นที่ บริการเครือข่ายสื่อสารอินเทอร์เน็ต บริการผู้สูงอายุและ คนพิการ และทักษะภาษาต่างประเทศของผู้ให้บริการ การจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ เช่น โมเดล นิทรรศการ ป้ายอธิบาย แผ่นพับ นโยบายการพัฒนาและลงทุนของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องของความเข้มแข็งขององค์กรภาครัฐ ความพอเพียงของงบประมาณ/การลงทุนภาครัฐ ความพอเพียงของงบประมาณ/การลงทุนของภาคเอกชน ความรู้ความสามารถของบุคลากร กระบวนการควบคุมคุณภาพโดยรวม และความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูลสารสนเทศ

(4) การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยได้หวั่นในภาพรวมด้วยแบบประเมินศักยภาพ โดยตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 7 ด้าน พบว่า ตัวชี้วัดที่มีระดับต่ำมีจำนวน 2 ตัวชี้วัดจาก 51 ตัวชี้วัด ได้แก่ บริการยานพาหนะในการเข้าที่พักและในพื้นที่ และทักษะภาษาต่างประเทศของผู้ให้บริการ สำหรับการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยอยู่ในภาพรวมด้วยแบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 7 ด้าน พบว่า ตัวชี้วัดที่มีระดับต่ำมีจำนวน 2 ตัวชี้วัดจาก 51 ตัวชี้วัด ได้แก่ บริการเครือข่ายสื่อสาร และทักษะภาษาต่างประเทศของผู้ให้บริการ

(5) บริษัทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ในพ.ศ. 2557 วิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศได้รับการอนุมัติจดทะเบียนแล้วจำนวน 72,830 แห่ง โดยมีวิสาหกิจชุมชนประเภทการท่องเที่ยวอยู่จำนวน 452 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสิ้น 39 แห่ง อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (สสช.) เขตที่ 1 จ.ชัยนาท 2 แห่ง สสช.2 จ.ราชบุรี 4 แห่ง สสช.3 จ.ระยอง 9 แห่ง สสช.4 จ.ขอนแก่น 5 แห่ง สสช.5 จ.สงขลา 6 แห่ง และสสช.6 จ.เชียงใหม่ 13 แห่ง ซึ่งทั้งหมดทำกิจกรรมนำเที่ยว ในแหล่ง

ท่องเที่ยวประเภทต่างๆ เช่น สวนผลไม้ แหล่งแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ตลาดน้ำ โฮมสเตย์ ไร่สวนผสม นา บัว เกาะและชายฝั่งทะเล ดอยและภูเขา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีหลายหน่วยงาน ได้แก่ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ในท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานเอกชนต่างๆ

(6) บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบในประเทศไทย ซึ่งเป็นตัวแทนใน 4 ภาค มีบทบาทที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ได้แก่ บทบาทการเป็นผู้นำ บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น บทบาทการเป็นนักอนุรักษ์ บทบาทการเป็นนักแก้ปัญหา และบทบาทการเป็นตัวกลาง

(7) การประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยประกอบด้วย รายการประเมิน 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และส่วนที่ 2 องค์กรประกอบการประเมินและตัวชี้วัด ประกอบด้วย 2 ด้าน 5 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน ดังนี้ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านแม่มุต มีระดับมาตรฐานในระดับดีมาก (80.75 คะแนน) วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร มีระดับมาตรฐานในระดับดีมาก (89.25 คะแนน) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี มีระดับมาตรฐานในระดับดีมาก (86.75 คะแนน) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรง มีระดับมาตรฐานในระดับดีเยี่ยม (92.75 คะแนน) และฟาร์มสตอร์วเบอร์รี่ จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น มีระดับมาตรฐานในระดับดีเยี่ยม (96.75 คะแนน)

(8) แนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ พบว่าการเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมักรวมกลุ่มกันทำในรูปแบบสหกรณ์ โดยมีสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น หรือ JA เป็นหน่วยงานหลักทำหน้าที่สนับสนุนการทำการเกษตรของสมาชิก JA จะให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านการตลาด และระบบการประกันราคา นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งหน่วยงาน องค์กรด้านการวิจัยและพัฒนา และสถาบันการเงิน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยมีการจดทะเบียนกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมักเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสวนเกษตร ศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งชิมผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากระบบสหกรณ์ของญี่ปุ่นเอื้อต่อสมาชิกในแง่ของการตลาด การกระจายสินค้า เพราะฉะนั้นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยน่าจะนำจุดเด่นของการดำเนินการในรูปแบบสหกรณ์ที่ประเทศญี่ปุ่นนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและก่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกได้มากขึ้น

(9) นโยบายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยประกอบด้วย นโยบายด้านการพัฒนา ศักยภาพสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นโยบายด้านการพัฒนาศักยภาพการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นโยบายด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นโยบายด้านการพัฒนาศักยภาพหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร นโยบายด้านการพัฒนาศักยภาพการตลาดท่องเที่ยวเชิงเกษตร นโยบายด้านการจัดการ ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน นโยบายการสร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว เชิง

เกษตร นโยบายส่งเสริม 5 Smart นโยบายการส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร นโยบายการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ นโยบายส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน

คำหลัก: นโยบายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การประเมินคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Project Code: RDG5650037

Project Title: The Potential Development Policy of Agrotourism for ASEAN Tourists

Investigators: Esichaikul, R.; Silparcha, W.

Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail Address: ranee.esi@stou.ac.th; esichai@gmail.com; wsilparcha@gmail.com

Project Duration: 1 August 2013-30 June 2015

The purposes of this research were (1) to study contexts of agrotourism in Thailand; (2) to examine agrotourist behavior from Thailand and ASEAN; (3) to identify and evaluate potentials of agrotourism in Thailand; (4) to investigate guidelines of how to strengthen agrotourism in Thailand by comparison with best practices; (5) to study the context of Thai agrotourism community enterprises as mechanism for agrotourism management; (6) to study the role of the agrotourism model community enterprises; (7) to evaluate the management standard of agrotourism community enterprises in Thailand; (8) to develop guidelines for the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential by comparison with model country with best practices; and (9) to analyze the overall of sub-projects to propose development policies of agrotourism and the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential to support tourists from ASEAN countries.

Population were stakeholders including policy planners and analysts related to agrotourism of public sectors, farmers/owners/entrepreneurs of agrotourism attractions, academic experts in Thailand, Taiwan and Japan, including Thai and agrotourists from ASEAN countries. The interviews and focus groups were conducted from the perspectives of key informants from Thailand, Taiwan, and Japan. Questionnaire was used to collected data from Thai and ASEAN tourists. For quantitative data analysis, statistical tools for descriptive and inferential analysis were employed including percentage, frequency, mean, standard deviation, and exploratory factor analysis. For qualitative data analysis, content analysis and SWOT analysis were used to analyze data.

Research findings showed that (1) the number of agrotourists from Thailand in 2011 were 631,252 or 95.2% and 31,848 were international agrotourists or 4.8% of the total of 663,100. Agrotourism receipts were 24,054,304 baht including 8,911,850 baht from tourist services and 15,142,454 baht from sales of agricultural goods and products. The development of agrotourism in Thailand was based on using agricultural areas as tourist attractions which were developed by public sectors, private sectors and local communities. Thailand had outstanding agricultural products, agricultural local wisdom and body of knowledge, technology, beautiful natural

resources as well as tropical climate for tourists. Most of the large agrotourist attractions of public and private sectors had showed a high level of development and management potentials, but most of the small attractions of private owners or communities were lack of interesting agricultural product presentation and integrated promotion.

(2) The travel purpose of the majority of respondents were to visit agrotourist attractions (72.75%). 32.33% of respondents had traveled for 4-5 days in Thailand and 49.88% had spent 1-3 days in agrotourist attractions. 57.97% of the respondents arranged their own trips independently while 12.70% arranged by study tour operators. 34.87%, 21.02%, 13.86% and 12.02% traveled with friends, family, spouse, alone respectively. Most of them (34.87%) preferred to stay in homestays whereas 24% and 13.16% stayed in budget hotels and farm stays respectively. They traveled in private cars (39.03%), tour coaches (22.40%) and rental vans (21.25%).

(3) The overall evaluation of potentials of agrotourism in Thailand by indicators of seven aspects has shown 16 low-level indicators from 51 indicators including organic process and products, reward recognition/certification, clarity of direction signs, accommodation services, local transport, internet access, senior and handicapped services, ability of staff speaking foreign language, knowledge transfer activities such as exhibitions, models, billboard, brochures, development/investment policy of related stakeholders, strengths of state agencies, strength of private sectors, sufficiency of government budget/investment, sufficiency of budget/investment of private sector, knowledge and skills of staff, quality control process and accuracy and sufficiency of information.

(4) The overall evaluation of potentials of agrotourism in Taiwan by indicators of seven aspects has shown 2 low-level indicators from 51 indicators including local transport and ability of staff speaking foreign language. The overall evaluation of potentials of agrotourism in Japan by indicators of seven aspects has shown 2 low-level indicators from 51 indicators including internet access and ability of staff speaking foreign language.

(5) The study of the context of Thai agrotourism community enterprises as mechanism for agrotourism management showed that, in 2014, there were 72,830 registered community enterprises across the country. Among 452 tourism community enterprises, 39 were agrotourism community enterprises. These agrotourism community enterprises were supported by various related departments i.e. Community Enterprise Promotion Division, Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives; Department of Tourism, Tourism Authority of Thailand, Ministry of Tourism and Sports; Community Development Department, Local Administrative Organizations, Ministry of Interior; local educational institutions and other

concerned private sectors. The four studied agrotourism community enterprises held rich agricultural resources and touristic activities. They were keen on conserving cultures and traditions, local wisdoms as well as environment. They are harmonious and supportive communities. However, it was found that the agrotourism community enterprises struggle transportation, enterprises knowledge understanding and also collaboration problems among related organizations. They also lacked financial support to execute the work of the enterprises.

The agrotourism community enterprise management in Thailand was done successfully thanks to the strong committee mode. The committee included president, vice-president, secretary, treasurer and other members. The committee was a formal group in which each member holds the distinct responsibility. Members were usually involved in the group's activities. They recognized their colleagues' importance, accept and respect each other, while interacted as networks rather than personally.

(6) The study of the roles of the model agrotourism community enterprises in Thailand proved that these model enterprises, which were the representatives of the 4 regions in Thailand, played important roles as follows:

- 1) Leader: lead the community's income generating, jobs creating, economic structure transformation driving and community strengthening;
- 2) Educator: transmit local knowledge and wisdom;
- 3) Conservationist: conserve community environment and restore local cultures;
- 4) Problem Solver: decrease social problems as well as decrease gaps between rural and urban communities;
- 5) Intermediary: integrate different cultures

(7) The evaluation on the management standard of agrotourism community enterprises in Thailand consisted of 2 parts. Part 1 concerned basic information of the agrotourism community enterprise. Part 2 concerned elements of evaluation and key performance indicator, including 2 aspects, 5 elements and 18 indicators. The evaluation resulted as follow. Mae Moot women group community enterprise was evaluated as very good with 80.75 points. Bu Sai homestay community enterprise was evaluated as very good with 89.25 points. Rak Khao Bai Sri agrotourism community enterprise was evaluated as very good with 86.75 points. Bang Rong agrotourism community enterprise was evaluated as excellent with 92.75 points and Osaka strawberry farm in Japan was evaluated as excellent with 96.75 points.

(8) The guidelines for the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential. It was found that in Japan, community was joined as cooperative under the support of Japan Agricultural Cooperative Association or JA. Members took part in marketing management and

price support was commonly achieved. The JA also established research and development organization and financial organization to support the farmers at local, provincial and national levels. While the operation and management for agrotourism in Thailand were based on community enterprise system. Agrotourism usually included different activities for tourists such as farm tour, agricultural products taste and study visit. The JA system supported their members in the aspect of marketing and distribute agriculture products therefore it should be adapted as guidelines for the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential and benefit to the members.

(9) Development policies of agrotourism of Thailand for ASEAN tourists include potential development of agrotourist attractions, potential development of tourist services, activity development for agrotourism, potential development of related agencies, potential development of marketing, potential management for sustainable agrotourism, agrotourism community enterprise strengthening, promotion for higher standard of agrotourism community enterprise, Smart Farmer and Smart Officer support, modern technology uses, potential enhancement of agrotourism to ASEAN level.

Keywords: Development policies of agrotourism of Thailand, Evaluation of Agrotourism, Evaluation of Standard of Agrotourism Community Enterprises